

جایگاه مسئولیت اجتماعی در شرکت های بزرگ نفتی

عبدالرسول دشتی^۱

مقدمه

اقدام های تعریف شده تحت عنوان مسئولیت اجتماعی فعالیت هائی هستند که برای تعامل موثر با مردم ساکن مناطق احداث واحدهای عملیاتی و ذی نفعان مرتبط با آن صورت می گیرد.

موفقیت کسب و کار به پیشرفت جامعه متصل است و رابطه مستقیمی میان این دو وجود دارد. اینکه چرا شرکتی مانند مایکروسافت و بنیاد گیتس در بازار آفریقا سرمایه گذاری می کند، تا حدودی روشن است. زیرا در صورت جهش از یک سطح توسعه به سطح بالاتر در این قاره، بازار آفریقا به بزرگترین بازار محصولات آن شرکت تبدیل خواهد شد. اینکه چرا شرکت های نفتی بزرگ مانند «شل» نزدیک به پنج درصد درآمد خود را صرف سرمایه گذاری در تحقیق و توسعه روی انرژی های تجدیدپذیر می کنند، هم برای کارشناسان و صاحب نظران قابل درک است. زیرا هم اکنون در بازار سوخت های فسیلی عملاً کنترل کننده بازار بوده، می خواهند هنگامی که سوخت های فسیلی به اتمام رسید، همچنان صاحب اختیار بازار انرژی باقی بمانند. به بیان روشن شرکت های بین المللی عملاً به این جمع بندی رسیده اند که آسیب های اجتماعی و توسعه نیافتگی جوامع در نهایت هزینه های آن بنگاه ها را افزایش می دهد.

جایگاه صنعت پتروشیمی ایران در مفهوم مسئولیت اجتماعی چگونه است؟ خصوصی سازی در این صنعت چه تاثیری بر عملکرد ما در این بخش گذاشته است؟ هلدینگ خلیج فارس به عنوان یکی از متولیان اصلی توسعه پتروشیمی برای مسئولیت اجتماعی خود چه اهداف و برنامه هائی را تدوین کرده است؟ به راستی امروز شرکت های مجموعه هلدینگ خلیج فارس در قالب سازمانی خصوصی برای انجام مسئولیت اجتماعی خود چه هزینه هایی می پردازند و این هزینه ها از چه جایگاهی در برنامه های راهبردی آینده مجموعه هلدینگ خلیج فارس برخوردار است؟

گزارش حاضر به ارزیابی اقدام های شرکت های معتبر و بین المللی نفتی در مسئولیت اجتماعی پرداخته است. امید که مفید فایده قرار گرفته در آینده نزدیک بتوانیم فصل مدونی از اقدام های صنعت پتروشیمی ایران را بیشتر به آن اضافه نمایم.

^۱ . رئیس کل روابط عمومی و امور بین الملل شرکت صنایع پتروشیمی خلیج فارس

نگاهی به سابقه مسئولیت اجتماعی در شرکت های بزرگ نفتی

مسئولیت اجتماعی شرکت های بزرگ نفتی در حوزه خدمات اجتماعی به ویژه خدمات خیریه و عام المنفعه و حفاظت از محیط زیست قدمتی طولانی دارد. هر چند این مسئولیت شرکت ها در جهان امروزه ابعادی گسترده تر از امور خیریه را شامل شده، روابط عمومی ها در آن نقش کلیدی بر عهده دارند. آنها می توانند در جهت ترویج اهداف شرکت های بزرگ نفتی با مشارکت در برپایی کلاس ها و کارگاه های آموزش مدیران و کارکنان در کشورهایی که در آنها فعالیت دارند، رسانه ها را به انعکاس ضرورت های تبیین مسئولیت اجتماعی شرکت خود ترغیب کنند. روابط عمومی ها پل میان جامعه میزبان و مدیران بومی با شرکت های خود بوده و با رسانه های گروهی ارتباط تنگاتنگی جهت تبیین اهداف اجرای پروژه های مورد نظر برقرار می کنند. در یک نگاه کلی برآورد می شود حدود ۲/۳ الی ۳/۴ میلیون نفر در سراسر جهان در حوزه روابط عمومی به صورت حرفه ای به کار اشتغال داشته باشند. (۱)

بررسی سوابق نشان می دهد برای نخستین بار در سال ۱۹۱۹ این محققان رشته بازرگانی بودند که به مدیران هشدار دادند اگر بنگاه های اقتصادی، انجام مسئولیت های اجتماعی خود را جدی نگیرند، جامعه ممکن است به هر نحو ممکن اختیارات آنها در فعالیت های اقتصادی را سلب کند. از آن زمان بود که مقوله مسئولیت اجتماعی شرکت ها بیش از پیش مورد توجه قرار گرفت. در حال حاضر هم بر اساس آمار موجود ۹۲ درصد از شرکت های که مسئولیت اجتماعی خود را جدی می گیرند از تصویر روشن تر و مثبت تری در افکار عمومی برخوردارند و این اعتبار اجتماعی متفاوت از تاثیر تبلیغات آن شرکت ها سنجش و ارزیابی می شود. فعالیت های اقتصادی به ویژه در حوزه نفت، گاز و پتروشیمی همواره با مخاطرات اقتصادی، ایمنی، بهداشت و به ویژه اخلاق اجتماعی همراه بوده است. شرکت های بین المللی فعال در حوزه نفت، گاز و پتروشیمی بر اساس قراردادهایی که با دولت های مختلف برای اکتشاف، توسعه و بهره برداری از میداين نفت و گاز، یا احداث واحدهای جدید امضاء می کنند، به ناچار و در راستای اقدام های اجرائی به حریم هایی وارد می شوند که تاثیرات گوناگونی بر محیط زیست و افراد بومی ساکن آن مناطق می گذارد. فعالیت هایی که می تواند محیط زیست، آثار تاریخی، اخلاق اجتماعی و نحوه زندگی مردم را دگرگون کرده، تاثیرهای تخریبی متعددی به همراه داشته باشد. لازم به ذکر است عملاً تا اوایل قرن گذشته سودآوری شرکت ها فقط در قالب فعالیت های اقتصادی دیده شده، تاثیرهای ناشی از این اقدام ها و هزینه های اجتماعی و زیست محیطی ناشی از فعالیت های اقتصادی آنان مورد توجه قرار نمی گرفت. اما اکنون تلاش های بین المللی در خصوص افزایش تعهد پذیری شرکت ها در قبال فعالیت هایشان به میزان زیادی گسترش یافته است.

فعالیت های مرتبط با مسئولیت اجتماعی در برخی شرکت های بین المللی فعال در حوزه نفت و

انرژی:

(۱) شرکت پتروناس مالزی

پتروناس، از جمله وظایفی که از طریق واحدهای منابع انسانی و روابط عمومی در سایر کشورها به منظور زمینه سازی و ایجاد بسترهای لازم برای توسعه فعالیت های خود انجام می دهند، در قالب "مسئولیت اجتماعی" تعریف کرده است. این خدمات اجتماعی از تهیه و توزیع مواد غذایی بین نیازمندان گرفته تا برگزاری مراسم جمع آوری اعانات و مسابقات ورزشی به نفع بیماران مختلف از جمله بیماران سرطانی را شامل شده، گردهم آیی های بزرگ و معتبری مانند کنفرانس های جهانی در زمینه محیط زیست و یا گردهم آیی برای سرمایه گذاری بر روی کودکان کشورهای مختلف جهان و حتی برگزاری جشن کریسمس توسط همین شرکت نفتی برای کودکان جنگ زده و یتیم سودان جنوبی در سالیان اخیر را در بر می گیرد. (۲)

برنامه پیش از استخدام جهت جذب استعدادهای خارج از کشور پتروناس

برنامه های پیش از استخدام پتروناس جهت جذب مجموعه استعدادهای خارج از کشور (POTS) در راستای حمایت و گسترش این مجموعه بوده و از طرق زیر انجام می شود:

- ۱) ایجاد مجموعه ای توانمند از استعدادهای خارج از کشور برای رشد و ترغیب کسب و کار توسط آن شرکت.
  - ۲) توسعه یک زنجیره ارزش از استعدادهای یکپارچه جهت سرعت بخشیدن به کسب و کار آن شرکت.
  - ۳) تربیت رهبران آینده بخش های مختلف برای تقویت فرهنگ حمایت از کارایی بالا.
- متقاضیان واجد شرایط برای مدت ۱۸ ماه در دانشگاه صنعتی پتروناس در مالزی در یکی از چند رشته وابسته به صنایع نفت و گاز آموزش می بینند. دوره ای که معادل یک برنامه کارشناسی ارشد بوده، افراد مورد نظر پس از اتمام آموزش به استخدام شرکت پتروناس در می آیند. (۳)

شرکت نفتی توتال فرانسه

شرکت توتال فرانسه با توجه به مجموعه فعالیت هایی که در سطح بین الملل دارد، تلاش می کند زمینه و شرایط مناسب برای فعالیت های اقتصادی و تجاری خود در اقصی نقاط جهان را فراهم نماید. اهم این اقدامات عبارتند از:

- ۱- **دانشگاه توتال:** این دانشگاه با هدف ایجاد مرکزی برای بررسی مسائل اثر گذار بر کسب و کار، همچنین بهبود تصویر اجتماعی و فنی این شرکت ایجاد شده است. توتال در سال ۲۰۰۷ توانسته تعداد ۱۰۰ دانش آموز از ۲۳ کشور را آموزش داده، با فعالیت های فنی و فناوری توتال در مباحث بازار جهانی انرژی، جغرافیای سیاسی، آینده انرژی، محیط زیست و مسئولیت اجتماعی آشنا نماید. این دانشگاه در سال ۲۰۰۸ اولین سمینار بین المللی خود در زمینه انرژی و آموزش را با دعوت از ۵۲ استاد از ۴۴ دانشگاه معتبر جهان در پاریس برگزار کرد. اجرای دوره های آموزشی مشترک با دانشگاه های معتبر از جمله فعالیت های این شرکت می باشد.

- ۲- **بنیاد توتال:** این بنیاد از سال ۱۹۹۲، پایه گذاری شده، حمایت از ابتکارات در زمینه بهداشت عمومی، تعامل اجتماعی، فرهنگ و محیط زیست از جمله اهداف آن می باشد. بنیاد توتال با ایجاد ظرفیت های محلی در این مناطق مختلف، برنامه مدل توسعه بلند مدت را در تمام کشورهای میزبان پروژه های خود در سراسر جهان تدوین کرده است.

بودجه پروژه های انسان دوستانه "توتال" این بنیاد بالغ بر ۳۰ میلیون یورو در سال می باشد. به گونه ای که در فرانسه بنیاد توتال بزرگترین بنیاد این کشور محسوب می شود.

۳- **مبارزه با بیماریهای مسری:** بیماری های مسری یا همه گیر در درجه اول بر جوامع فقیر، مخصوصا کودکان تاثیر می گذارد. بنیاد توتال با همکاری انستیتو پاستور از سال ۲۰۰۵ تاکنون در مبارزه جهانی علیه بیماری های همه گیر، از جمله HIV (ایدز)، هپاتیت و مالاریا مشارکت داشته است.

۴- **کمک به جوانان در ورود به بازار کار.** شرکت توتال بر اساس موافقنامه ای که با دولت فرانسه امضاء کرده در قالب برنامه مشترک با دولت به جوانان این کشور کمک می کند تا جایگاه خود را در جامعه و بازار کار پیدا کنند.

۵- **تقویت گفتگوی فرهنگی.** توتال بطور گسترده و منظم از حامیان نمایشگاه هایی با تاکید خاص بر نمایش تاریخ و فرهنگ شمال آفریقا و خاورمیانه می باشد. بنیاد توتال در مجموع بزرگترین شرکت فرانسوی حمایت کننده بخش هنرهای اسلامی موزه لوور پاریس است.

۶- **حفظ تنوع زیستی دریایی.** پلانکتون ها و دیگر موجودات در اقیانوس ها نقش مهمی در حفظ چرخه حیات زمین بازی می کنند. متأسفانه اکوسیستم دریایی و ساحلی بسیار شکننده بوده و به طور فزاینده در معرض خطر می باشند. برای رسیدن به این هدف و به منظور حفظ این موجودات، بنیاد توتال با مشارکت سازمان های حامی محیط زیست برای حفاظت از گونه های در معرض خطر و آگاه نمودن مردم از اکوسیستم های طبیعی و تنوع زیست محیطی همراهی و تعامل بسیار مطلوبی دارد.

شرکت بریتیش پترولیوم (BP)

بریتش پترولیوم یکی از اولین شرکت هایی است که به بررسی چگونگی طراحی محل کار پرسنل و ارتباط آن با رضایت شغلی و عملکرد مثبت کارکنان پرداخته است. مدیر سلامتی و رفاه اجتماعی این شرکت نفتی در امریکا طی سالهای گذشته بارها بر این نکته تاکید کرده بود که برای حفظ افراد با استعداد فقط حقوق و مزایا کافی نیست بلکه باید محیطی بوجود آورد که پرسنل علاقمند باشند هر روز بیایند و کار کنند. بریتش پترولیوم از جمله شرکت هایی است که برای اولین بار به ارائه تسهیلاتی مانند امکانات متعدد غذایی، مرکز سلامتی، مرکز مراقبت از کودکان، ایجاد امکانات فضای باز برای بازی فوتبال و بسکتبال اقدام کرده است. (۴)

بریتش پترولیوم بیش از ۸۰ هزار نفر پرسنل دارد که از ۸۰ کشور مختلف جهان در این شرکت گرد هم آمده اند. افراد مستعدی که دارای پتانسیل بالا می باشند از گروه ها و اقلیت های جوامع مختلف انتخاب و به استخدام این شرکت در می آیند. نکته مهم اینکه هیچگونه محدودیتی برای استخدام این افراد در BP وجود نداشته و سالیانه جوایز و بورسیه هایی نیز در اختیار شبکه جهانی کارمندان این شرکت قرار می گیرد. از جمله برنامه های راهبردی شرکت بی پی فعالیت هائی مانند **BP PEN** است که در سال ۲۰۰۶ راه اندازی شده و یکی از مهم ترین فعالیت های آن **Champion**

Award (جایزه قهرمانان) می باشد. که از طریق آن به صورت هدفمند به جذب و استخدام، مشاوره، توسعه حرفه ای

و آگاهی فرهنگی در آموزش پرسنل از اقلیت های متفاوت دینی، قومی، جنسی و دیگر موارد می پردازند. (۵)

شرکت BP پروژه های آموزش متنوعی را در راستای اهداف مرتبط با مسئولیت اجتماعی انجام داده است. تهیه برنامه آموزشی تلویزیونی برای خردسالان در قالب برنامه ای تحت عنوان «جایی برای خودمان»، تولید برنامه های آموزشی در مدارس آمریکا و کانادا (۳۰۰ هزار دانش آموز)، پشتیبانی مالی از معلمان برای ایده های نو در جهت آموزش راهکارهای صرفه جوئی در مصرف انرژی و مشارکت با تعدادی از دانشگاه های معتبر و پیشگام جهان در پروژه های بررسی راهکارهای آینده انرژی، سرمایه گذاری در مؤسسه علوم پزشکی انرژی (کاربردهای بیوتکنولوژی در انرژی مانند سوخت های پیشرفته)، ایجاد مرکز SYSV-BP در دانشگاه سان یات سن کشور چین برای آموزش و مطالعات مربوط به LNG و حمایت از مرکز آموزشی و تحقیقات محیط زیست در دانشگاه مندلیف روسیه از جمله این اقدامات است. لازم به ذکر است بریتش پترولیوم بدنال نشت نفت در خلیج مکزیک و انتقادات متعددی که از این شرکت صورت گرفت بیش از ۵۰۰ میلیون دلار برای بازگرداندن اعتبار تجاری خود بعنوان یک بازیگر موفق در نفت و گاز و همچنین حفاظت از محیط زیست هزینه کرده است. این شرکت برای بازگرداندن تصویر مناسبی از نام تجاری خود اولین اقدام را با ارائه برنامه ای تحت عنوان وفاداری به مشتری و یک کمپین همراه با ارائه بنزین تولیدی جدیدی به نام "تقویت کردن" آغاز کرده و نتیجه اش را در بلند مدت صرفه جویی در مصرف بنزین و برخورداری از موتور خودروئی می داند که پاک باقی می ماند. (۶)

نکته قابل توجه اینکه بعد از گذشت سالها از نشت نفت در حادثه آبهای خلیج مکزیک این کمپانی هنوز بخشی از تلاش خود را در این راستا قرار داده که مردم را قانع کند وضعیت به حالت عادی برگشته است. همچنین توسط روابط عمومی خود چنین تبلیغ می کند که از لحاظ علمی اوضاع در خلیج مکزیک به شرایط گذشته برگشته است. اما برخی شواهد نشان می دهد بعد از این همه مدت هنوز گونه های مختلف حیات وحش این منطقه در تلاش جهت برگشتن به شرایط گذشته خود می باشند. فدراسیون ملی حیات وحش نیز در گزارشی به این نکته اشاره داشته که بیش از ۲۰ گونه جانوری از این حادثه آسیب دیده و تحت تاثیر قرار گرفته اند. به نحوی که مرگ و میر حیوانات به مراتب بیش از حد معمول شده است. از سوی دیگر مردم محلی و فعالان اجتماعی این منطقه می گویند هنوز نفت نشت شده در سواحل و زمین های شخصی و منابع آب سواحل مکزیک یافت می شود و وضعیت اقتصادی به دلیل تبعات این موضوع بسیار سخت شده است و البته علیرغم تلاش بریتش پترولیوم برای جا انداختن این موضوع که همه چیز در حال بهتر شدن می باشد یک دعوی حقوقی علیه این کمپانی توسط وکلای ساکنین خشمگین سواحل لوئیزیانا همچنان در جریان می باشد. (۷)

شرکت اگزان موبیل

این شرکت بزرگ نفتی بیشتر در خصوص آموزش زنان و دختران فعالیت کرده است. از جمله اینکه در سال ۲۰۰۵ برنامه خود را با هدف کاهش موانع تحصیلی برای دختران و آماده سازی زنان برای پیشرفت در جوامع خود شروع کرده

است. اگران موبیل همچین ساخت ۱۰ مدرسه در استان Kwanza Sol آنگولا، آموزش کسب و کار به ۴۲۰۰ متقاضی تازه کار در قزاقستان (که ۷۵ درصد آنان را زنان تشکیل می دادند)، حمایت از ۵۲ مدیر میانی زن در سازمان های غیر دولتی از ۲۳ کشور در حال توسعه جهت شرکت در کارگاه های آموزشی رهبری و توسعه مدیریت (در سال ۲۰۰۹ در بخش خاورمیانه و آمریکای لاتین) را در پرونده خود دارد.

شرکت OMV اتریش

شرکت OMV در سال ۲۰۰۲ قرارداد جهانی سازمان ملل (ONGC) را امضاء کرد و خود را نسبت به اجرای اصول آن متعهد ساخت. در زمینه مسئولیت اجتماعی OMV ابتدا برای حفظ محیط زیست و منافع سهامداران اهدافی را در خصوص توسعه اجتماعی در پیش گرفت. فعالیت های CSR این شرکت بیشتر در پاکستان و در زمینه حفظ حقوق کودکان (جلوگیری از کار غیر قانونی کودکان)، حفظ حقوق بشر، حمایت از آزادی های اجتماعی، گسترش پروژه های توسعه اجتماعی در پاکستان، حمایت از برنامه های آموزشی یونیسف در آن کشور، توسعه مهارت کارکنان محلی به ویژه زنان (برای افزایش درآمد) و آموزش کارکنان بخش ایمنی و سلامت متمرکز بوده است. در سودان نیز برنامه های حفظ حقوق بشر و مشارکت در مسئولیت اجتماعی را با صرف چندین میلیون یورو در پروژه های تامین آب، بهداشت، آموزش و افزایش در آمد افراد بومی ساکن مناطق مختلف این کشور دنبال می نماید.

این شرکت همچنین برنامه های سلامت، ایمنی، محیط زیست و تحقیقات و توسعه را در اهداف سال ۲۰۱۰ خود گنجانده است که بخشی از راهبرد عمومی OMV است. کاهش میزان حوادث حین انجام کار، برنامه های پیشگیری از حوادث، ترویج سلامت، خدمات درمان اضطراری (اورژانس) ایجاد استانداردهای ایمنی برای شرکاء و پیمانکاران، ارائه اطلاعات و آموزش های مربوط به رفتارهای صحیح در هنگام رانندگی، ایمنی در حمل مواد نفتی و سوختی و دیگر برنامه های CSR از جمله برنامه هائی است که شرکت OMV در آن فعالیت دارد. (۸)

برنامه شرکت OMV برای توانمند سازی زنان در پاکستان

برنامه توانمندسازی زنان با هدف افزایش توانمندی آنها در جوامع گوناگون به ویژه در مناطق اجرای پروژه های عملیاتی این شرکت صورت می گیرد. در همین رابطه هدف OMV در پاکستان فراهم آوردن امکان دسترسی زنان به آموزش با کیفیت و فرصت های اقتصادی برابر بوده، به زنان کمک می کند استانداردهای زندگی خود را بهبود دهند. گزارش های منتشره توسط این شرکت نشان می دهد از ابتدای سال ۲۰۱۵ میلادی که این برنامه آغاز شده، تعداد ۸۱۸ زن جهت کسب درآمد و با هدف راه اندازی کسب و کار شخصی مورد حمایت قرار گرفته اند. این طرح در چارچوب برنامه آموزش توسعه کسب و کار و اعتبارهای خرد انجام می شود و از جمله الزامات موفقیت هرچه بیشتر آن این است که زنان بیشتری جذب این برنامه حمایتی شوند. بر همین اساس OMV برای دو سال آینده جذب بیش از ۲۰۰۰ زن پاکستانی را در دست اقدام دارد. (۹)

مرکز جوانان لیبی OMV

راه اندازی مرکز جوانان لیبی از جمله اقداماتی بود که پس از بحران لیبی در سال ۲۰۱۱ با همکاری شرکت بین المللی Hilfswerk اتریش و با هدف کمک به جوانان لیبیایی بین ۶ تا ۲۵ و برای توسعه اعتماد به نفس، خود باوری و قدرت بیان و سخنوری صورت گرفته است. متخصصان منابع انسانی این شرکت معتقدند رویدادهای جنگ داخلی بسیاری از مردم لیبی را دچار آسیب های روانی کرده و این پروژه که شامل یک مرکز بهداشت روانی-اجتماعی برخوردار از کارشناسان بین المللی و آموزش یک تیم محلی از مددکاران اجتماعی و روانشناسان می باشد علاوه بر کمک به جوانان برای نیل به سلامت کامل، انتقال دانش فنی به مردم محلی و مقامات این کشور را نیز هدف خود قرار داده است. (۱۰)

شرکت شل

شل مجموعه گسترده ای از خدمات بهداشتی و رفاهی برای کارمندان پاره وقت و تمام وقت خود فراهم نموده است که به طور خلاصه عبارتند از:

۱- پوشش بهداشتی و درمانی که شامل پزشکی، دندانپزشکی و چشم پزشکی بوده، با توجه به مکان جغرافیایی و موقعیت شعبات این شرکت در نقاط مختلف جهان به روش های مناسب ارائه می گردند.

۲- حمایت از پرسنل و خانواده آنها در مقابل اتفاقات ناخواسته از طریق ارائه:

- عواید ناتوانی های جسمی: پوشش خدماتی ناتوانی های جسمانی ناشی از بیماری و یا مجروح شدن در حین انجام کار.

- عواید بازماندگان یا بیمه عمر: این برنامه شامل کمک مالی برای بازماندگان در صورت تصادف یا مرگ کارکنان می باشد.

- دیگر برنامه های حمایتی این شرکت شامل حمایت از مشکلات و چالش هایی است که پرسنل و خانواده آنها خارج از محیط کاری با آن روبرو هستند و خدماتی مانند مراقبت از کودکان از طریق ارائه برنامه های خدماتی مختلف را در بر می گیرد.

- شرکت شل یک پکیج استثنایی برای دوران بازنشستگی و تشویق پرسنل خود به پس انداز با مشارکت کارفرمایان تهیه کرده است. طرح خرید سهام کارکنان شرکت دارای ویژگیهای خاص و قابل انعطاف می باشد و تمامی پرسنل می توانند با استفاده از این برنامه مزایای بازنشستگی خود را مدیریت کنند. این مزایا همراه با امنیت اجتماعی و پس انداز شخصی پرسنل طراحی شده و امنیت مالی کارکنان در آینده را تامین می کند. (۱۱)

شرکت شل نیجریه توسعه جوامع محلی از طریق بهداشت جامعه (با صرف ۱۹ میلیون دلار در سالهای ۲۰۰۲ الی ۲۰۰۶ برای تامین تجهیزات پزشکی و برنامه های بهداشتی در نیجریه و آموزش ۳۵۰ کارشناس بهداشت در سال ۲۰۰۶)، ایجاد زیر ساخت های اجتماعی با هزینه ۸ میلیون و ۱۲۶ هزار دلار (در زمینه تامین آب، راه سازی و برق)، مشارکت با

سازمان‌های محلی، توسعه ورزش حفظ تنوع زیست محیطی، مدیریت محیط زیست (تعهد تمامی فعالیت‌های شل در نیجریه نسبت به کاهش آثار مخرب بر محیط زیست ۹۲ درصد مطابق با استانداردهای مرتبط در نیجریه است) و مشارکت در شکوفایی اقتصادی از جمله فعالیت‌های این شرکت در نیجریه می باشد.

شرکت سایبک عربستان سعودی (SABIC)

این شرکت در راستای اجرای مسئولیت اجتماعی همواره در برنامه های ویژه ای مانند "روز خلیج فارس پاک" مشارکت دارد. روز "خلیج فارس پاک" برنامه ای ابتکاری است که از سوی انجمن شیمیایی و پتروشیمیایی خلیج فارس (GPIC) بنیان گذاشته شده و در شش شهر کشورهای عرب حوزه خلیج فارس اجرا می شود. این انجمن در یک اقدام خلاقانه دیگر با همکاری شرکتهای عضو این انجمن برنامه "آگاهی محیط زیستی" را سازماندهی کرده است. برنامه ای که شرکت سایبک مسئولیت سازماندهی آن را در ریاض بر عهده گرفته است.

سایبک در زمینه نوآوری بیشترین تعهد خود را با گسترش توافق چند ساله با یکی از دانشگاه های برتر جهان ETH زوریخ (موسسه تکنولوژی فدرال سوئیس)، عملاً نشان داده، و بر اساس آن طیف گسترده ای از طرح های جدید در زمینه فن آوری و نوآوری را برای آینده در نظر گرفته است. این شرکت همچنین بر اساس توافق همکاری تحقیقاتی دیگری با دانشگاهی در سوئیس از سال ها قبل وارد حوزه مواد کاربردی و فناوری نانو شده است. این توافق جدید اجازه می دهد دو طرف وارد مشارکت های استراتژیک شده، در کنار آن سایبک این فرصت را خواهد داشت تا به توسعه فن آوری های پیشرفته و بکارگیری راه حل های نوآورانه برای رفع نیاز و تقاضای بازار های جهانی در مناطق مختلف پردازد. ارنستو اوچیلو معاون رئیس فن آوری و نوآوری شرکت سایبک در این رابطه می گوید: "طرح های مشترک همکاری با سازمان های رسمی علمی و مراکز تحقیقاتی بخش مهم از برنامه تحقیقاتی این شرکت می باشد و این ابتکارها ما را قادر می سازد تا علم و تجربه را در تمامی جهان برای محققان سایبک فراهم نموده، آنها را قادر سازیم با یک تیم جهانی از دانشمندان در زمینه های مورد نظر به تحقیقات مشترک. (۱۲)

سایبک همچنین به عنوان یک تولید کننده مهم جهانی و یک شرکت توانمند ساز استراتژیست در رشد و ایجاد شغل، در توسعه اجتماعی و اقتصادی آن کشور دارای نقشی اساسی می باشد. این شرکت به تنهایی با در اختیار داشتن ۱۹ مجتمع تولیدی نقش و تاثیری مستقیم در ایجاد شغل داشته، با ایجاد تنوع در تولیدات زنجیره ای مختلف و صنایع خدماتی، از نیازهای تولیدی اش حمایت می کند. سایبک در ایجاد اشتغال برای شهروندان عربستانی بطور جدی در فرآیند استخدام استعدادهای بومی در عربستان سعودی حضور دارد و نیمی از نیروی کار بین المللی حدود ۴۰ هزار نفری سایبک از مردم عربستان می باشند. این شرکت حتی در حال توسعه برنامه ای است که طبق آن ۵۰۰۰ فارغ التحصیل دبیرستانی را برای پست های تولیدی و اداری آموزش داده، علاوه بر آن برنامه ای برای استخدام فارغ التحصیلان دانشگاهی با پتانسیل بالا را در دست اقدام دارد. (۱۳)

اقدامات رفاهی متعدد فراهم شده جهت شهروندان عربستان سعودی از جمله دیگر اقدامات ساییک می باشد. به طور مثال در سال ۲۰۱۳ یک کلینک سیار تشخیص سرطان سینه به انجمن سرطان سینه زهرا در چارچوب یک قرارداد خیریه واگذار کرده، در عین حال از اقدامات و ابداعات وزارت بهداشت عربستان و اولویت های آن وزارتخانه در جلوگیری از بیماری های شدید و حمایت از نظام بهداشتی آن کشور حمایت کرده، در این راه کمک های زیادی به آنها ارائه می دهد. (۱۴)

شرکت ساییک همچنین در قراردادهایی که با پیمانکاران پروژه های خود منعقد می کند آنها را ملزم به فراهم آوردن تسهیلات رفاهی و استفاده از تجهیزات ایمنی برای استفاده تمامی کارکنان می نماید. به گونه ای که همواره در قراردادهای فیما بین بندهایی را در این خصوص مد نظر قرار می دهد. (۱۵)

جمع بندی

امروزه یکی از راههای دسترسی به بازارهای اقتصادی حضور در بخش های فرهنگی و انجام فعالیت های عام المنفعه شهرها و حتی کشورها می باشد. بکارگیری اقدام هائی در جهت حمایت از محیط زیست، افزایش استانداردهای بهداشتی و درمانی از دیگر موارد قابل اجرا در مناطق عملیاتی است. فعالیت هائی که بدرستی از سوی شرکتهای بزرگی مانند توتال، پتروناس، شل، اگزان موبیل و ساییک عربستان به اجرا گذاشته شده و سعی می کنند از آن طریق بسترهای مناسب جهت توسعه فعالیت های اقتصادی و در اختیار گرفتن پروژه های بزرگ نفتی و گازی در دیگر کشورها به ویژه کشورهای نفتخیز خاورمیانه و شمال افریقا را فراهم نمایند. این شرکت ها با استفاده از طرح های برنامه ریزی شده به شناسایی و جذب نیروهای مستعد و با استعداد کشورهای دیگر برای تحکیم شبکه مهندسين و متخصصین کمپانی های خود مبادرت می ورزند.

نکته مهم این است که در اجرای موفق چنین برنامه هائی جایگاه واحدهائی مانند روابط عمومی و منابع انسانی بشدت بارز و آشکار می باشند. این واحدها می توانند ضمن شناسایی زمینه های همکاری به کنکاشی عمیق در لایه های فرهنگی و عقیدتی مناطق بومی و کشورهای هدف پرداخته، زمینه را برای فعالیت های اجتماعی، جذب نیروهای با استعداد و در نهایت بهره برداری مطلوب اقتصادی فراهم نمایند. شرکتهای بزرگ نفتی با فراهم آوردن امکانات معیشتی، رفاهی و بهداشتی برای کارکنان و خانواده آنها، ضمن تلاش برای بالا بردن راندمان کاری، زمینه رشد و ارتقاء پرسنل در چارچوب های تعریف شده را فراهم می آورند. به بیان دیگر شرکت های بزرگ نفتی با آگاهی از نقش "تعهد و مسئولیت اجتماعی" و انجام آن توانسته اند بطور موثرتری در بازارهای نفت و گاز جهان نفوذ کرده، نقش محوری در بازارهای جهانی این محصولات و اجرای پروژه های آن را عهده دار شوند.

نتیجه گیری

اهمیت نقش "مسئولیت اجتماعی" مانند دیگر مفاهیم اگرچه دیر ولی مانند تمامی مفاهیم وارداتی به تدریج در کشور ما در حال نهادینه شدن می باشد. مهم ترین ایراد شاید این باشد که همچون گذشته سازمان های ما فقط به ساختن

تصویری غیر واقعی از آن پرداخته، هدف اصلی را در قالبی ناصحیح ارائه داده، چهارچوبی بسازند که هرگز اهداف مورد نظر را محقق نسازد. اهدافی که چون از دل نیاز مراکز و سازمان های مختلف و اعتقاد آنان برای تعامل با مردم و ساکنین مناطق از یکسو و اهمیت حفاظت از محیط زیست برنخاسته تعهدی نیز برای رسیدن به آن نخواهد داشت. آنچه شرکت های بین المللی نفتی در راستای انجام مسئولیت اجتماعی و بر اساس یک باور در مناطق و کشورهای محل اجرای طرح های بزرگ نفت، گاز و پتروشیمی انجام می دهند حاصل تحقیقات علمی مدون علمی بوده، با پایش و ارزیابی فرایندهای اجرای خدمات مورد نظر، مهندسی می شود حداکثر اهداف پیش بینی شده را محقق سازند.

بررسی سابقه چنین فعالیت هائی حکایت از آن دارد که این کار طی دهه های گذشته در مناطق اجرای پروژههای نفت، گاز و پتروشیمی کشور اجرا شده است. اما حاصل آنچه پتروشیمی طی سال های توسعه در مناطق مختلف کشور انجام داده و دغدغه هائی که این روزها در این مناطق با آنها دست به گریبان است در ساده ترین توصیف نشانگر آن است که علیرغم صرف هزینه های بسیار نتوانسته انتظارات و اهداف خود را محقق نماید.

سوال این است که حجم بالای ارقام میلیاردی که پتروشیمی هرساله بابت هزینه مسئولیت اجتماعی در مناطقی مانند ماهشهر و عسلویه می پردازد در کدام دوره برنامه ریزی شده و دوراندیشانه بوده است؟ اگر بوده راهکارهای اجرای آن بر عهده کدام واحدها و افراد بوده است؟ و تاثیر آن در تحقق اهداف مورد انتظار بر اساس کدام روش معتبر علمی پایش و ارزیابی شده است؟

اگر واقعا به دنبال ایفای وظایف واقعی سازمان خود در حوزه مسئولیت اجتماعی هستیم باید بدانیم اکنون در کجا بوده و می خواهیم به کجا برسیم؟ برای رسیدن به هدف از کدام مسیر و با چه وسایل و ابزارهائی حرکت کنیم؟ چه کسانی راهنمای ما خواهند بود؟ مسئولیت اجرای کار را بر عهده چه افرادی قرار دهیم؟ و چگونه آنان را پایش و ارزیابی خواهیم کرد؟ موانع و مشکلات اصلی و قابل پیش بینی ما در این مسیر کدامند؟ راهکارهای مناسب برای امکان کنترل آثار مخرب آنها کدامند؟ و پشتوانه ما برای آغاز این حرکت بزرگ و باسابقه در تاریخ صنعت نفت و پتروشیمی کشور چیست؟ اگر همه این موارد را تحت اختیار داشتیم تازه می توانیم کار خود را شروع کنیم.

فقط به عنوان یک تذکر باید یادآور شد اگر مراقبت لازم را نداشته باشیم مانند این است که برنامه استراتژیک جامعی را تهیه و تدوین کرده باشیم تا کتابخانه خود را جامع تر و زیباتر نمائیم.

منابع

- 1) <http://www.instituteforpr.org/global-public-relations/>
- 2) http://www.petronas.com.my/investor-relations/Documents/annual-report/AnnualReport_FinancialStatement_2011.pdf
- 3) <http://www.petronas.com.my/careers/PEPOT/Pages/default.aspx>
- 4) <http://www.diamantventuresrealty.com/inside-houstons-british-petroleum-campus/>
- 5) <http://www.bp.com/en/global/bp-careers/working-at-bp/diversity-inclusion.html>
- 6) <http://www.forbes.com/sites/greatspeculations/2012/02/07/bp-goes-for-public-relations-makeover-to-get-beyond-gulf-spill/>
- 7) <http://www.theguardian.com/environment/2015/mar/31/bp-pr-effort-gulf-coast-deepwater>
- 8) <http://www.shara.ir/view/10031/%D8%B3%D8%B1%D9%85%D8%A7%D8%B8%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%A7%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%A7%D8%B9%DB%8C-%D9%88-%D9%85%D8%B3%D8%A6%D9%88%D9%84%DB%8C%D8%AA-%D8%A7%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%A7%D8%B9%DB%8C-%D8%B4%D8%B1%DA%A9%D8%AA-%D9%87%D8%A7>
- 9) https://www.omv.com/portal/01/com/omv/OMV_Group/Sustainability/Initiatives/Community_Development_Program_in_Pakistan
- 10) https://www.omv.com/portal/01/com/omv/OMV_Group/Sustainability/Initiatives/OMV_Libya_Youth_Center
- 11) <http://s06.static-shell.com/content/dam/shell-new/local/country/usa/downloads/careers/careers-2014-summary-of-benefits.pdf>
- 12) <http://www.sabic.com/corporate/en/newsandmediarelations/news/2013/20130123--SABIC-demonstrates-innovation-driven-growth-strategy-with-new-research-agreement-with-Swi>
- 13) <http://www.sabic.com/corporate/en/newsandmediarelations/news/2013/20130120--SABIC-s-manufacturing-efforts-play-decisive-role-in-Saudi-Arabia-s-socio-economic-develop>
- 14) <http://www.sabic.com/corporate/en/newsandmediarelations/news/2013/20130115--SABIC-donates-mobile-breast-cancer-detection-clinic-to-serve-preventive-healthcare-needs->
- 15) http://www.sabic.com/europe/limburg/nl/images/20110713_SUPPLEMENTARY_EHS_CONDITIONS_OF_CONTRACT_tcm37-14473.pdf